

N. F. S. Grundtvigs prædiken juledag

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Omstændigheder

Prædikentekst:

Lukasevangeliet kapitel 2, vers 1-14

Det traf sig i de samme Dage, at der udkom en Forordning fra Keiser Augustus, at der skulde gøres Mand-Tal over hele Verden, og det var det første Mand-Tal, medens Kvirinus var Statholder i Syrien.

Da nu alle maatte hen og lade sig indskrive i deres Fædrene-By, saa drog Joseph, som den der var af Davids Huus og Slægt, ogsaa op, fra Staden Nazareth i Galilæa, til Judæa, til Davids Stad, som kaldes Bethlehem, for der at lade sig indskrive, tilligemed sin Fæste-Mø Maria, som var frugtsommelig; men under deres Ophold der var Tiden omme, saa hun skulde føde, og hun fødte sin Søn, den Første-Fødte, som hun svøbde og lagde i en Krybbe, thi i Værelserne var der ikke Rum til dem.

Nu var der Hyrder i den samme Egn, som laae under aaben Himmel, og holdt Natte-Vagt over deres Hjord, og see, da stod Herrens Engel for dem, og Herrens Herlighed omstraalede dem, hvorover de blev yderlig forfærdede; men Engelen sagde til dem. frygter I kun ikke! thi see, jeg bringer eder Evangeliet om Høitidsglæden, som skal times hele Folket, fordi i Dag er eders Frelser, den Herre Christus, født i Davids Stad, og det skal være eder Kiende-Tegnet, at I finde den Spæde i Svøb, og liggende i en Krybbe!

Og pludselig var der hos Engelen Himmel-Helte i Mangfoldighed, som lovsang Gud, og sagde: Ære være Gud i det Høie, og Fred over Jorden, hos Mennesker Lystelighed! Glædelig Fest! glædelig Fest! en glædelig Jul og et lyksaligt Nyaar! Christne Venner! det er Ord, som vi har, sagtens alle, hørt og sagt fuldofte, men det er med disse som med alle Ord: de kiendes, som de klinge, hvorfor ogsaa

Ethan synger: lyksaligt det Folk, der foislaaer sig paa Klangen!

Herre, de skal vandre i dit Ansigts Lys, de skal fryde sig i dit Navn den ganske Dag! thi de dybeste, deiligste Ord, som ere allerbedst skikkede til at udtrykke aandelige Ting, og levendegiøre Tanken derom hos Tilhørerne, de falde dog til Jorden, miste deres Liv, og deres Kraft, naar de maae savne deres rette Klang og Tone; thi Lyd er Ordets Liv, og Klang er Lydens Kraft, som aabenbarer Aanden!

Maaskee det klinger mange fremmed, skiøndt det er, hvad vi alle veed, lutter velbekiendte Ting, som klinge fremmed, kun fordi vi, desværre, glemme saa lidet af hvad vi har nemmet, ændse saa lidt hvad selv vi sige.

Hvem veed det saaledes ikke, at, naar vi tale sammen, da er Tonen Livet og Sjælen, som kan give Ordene en Mening de ellers aldrig have, gjøre selv Skiælds-Ord fortryllende, og forvandle de udtrykkeligste Lovtaler til Haan og Spot, og er det nu saa, naar vi tale om jordiske og synlige Ting, hvormeget mere da ikke, naar Talen er om det Aandelige, det Himmelske og Usynlige, som Ordene kun i en Lignelse udtrykke, og falde derfor af sig selv til Jorden, naar de ei ved Klang og Tone, som paa Aandens Vinger, hæves imod Himlen!

Glædelig Fest! en glædelig Jul og et lyksaligt Nyaar! hvad er de Ord sædvanlig nu iblandt os, hvad andet end Mundheld, hvormed der kun siges, Man veed, hvad vi skriver, og hvad det er Skik, paa visse Tider, at begynde Talen med.

Men, monne det være Ordenes Skyld, mon det har altid været saa: mon ogsaa den Første, som forbandt de Ord til en høitidelig Hilsen, og som altsaa havde ingen Skik at følge, mon ogsaa han sagde saa, kun til en Forandring; mon de Ord faldt ligesaa tunge, ligesaa kolde til Jorden fra hans Læber, som fra vore?

Nei, nei, det veed vi dog, var ikke saa; thi hvorfor blev det Skik at bruge disse Ord, og Skam at mangle dem, hvorfor gik denne Jule-Hilsen fra Mund til Mund, fra Slægt til Slægt, hvorfor fandt den, selv efter mange Aarhundreder, Gienlyd paa tusinde Tunger: hvorfor vel, uden fordi den kom til Verden med en JubelTone og en Fryde-Klang, der gienlød dybt i deres Hjerter, som den hørde, vakde kiære Minder, og glade Forhaabninger, som jublede paa alle Læber over at have fundet deres velbehagelige Udtryk, hvorfra de ei meer vilde skilles!

Ja, det er vist, mine Venner I at om vi end aldrig havde hørt Andet end et Mundsveir i den Jule-Hilsen, saa maatte der dog, netop fordi vi af Vane gientage den skiødesløs endnu, der maatte netop derfor have været en Tid, da, naar Skarerne mødtes om Jule-Morgen, Ansigterne øiensynlig opklaredes ved Klangen af den korte Hilsen, og Glæden voxde, alt som den fik Magt, ved Manges Mæle, indtil alle Hjerter eenstemmig udbrød i det store Halleluja, for Barnet født i Bethlehem, som vore Fædres Jule-Psalmer end for vort Øie betegne og beskrive.

Ja, vist er det, men nogen levende Forestilling om de Gamles Jule-Glæde har vi dog neppe, hvis ei den gamle Jule-Hilsen har liflig giennemtonet os i Barne-Dagene, da Hjertet stemmes, kun da bevæges vi, naar Ordet lyder, veemodig sødt ved Efter-Klangen i vort Inderste, om vi end ikke mægte sømmelig at frembære den glade Hilsen, og da endnu mindre at skabe Øren hos Andre, hvori den klinger som i vores.

Dog, ogsaa derpaa kan og vil den Gud raade Bod, som gjør, i Himlen og paa Jorden, Alt hvad Ham behager, og som har sat Julen til et varigt Mindes-Mærke om, at Han fandt ikke Velbehag i Synderes Død, men deri, at de skulde vende om, og leve; ja paa alle vore Savn kan og vil den himmelske Fader raade Bod, naar der i os, som i den forlørne Søn, dog, trods al Vildskab og Selvraadighed, er en barnlig Skamfuldhed, over at have saa ilde skiønnet paa den usigelige Lykke, at have Ham til Fader, som er vidunderlig god selv ved sine ringeste Dagleiere, end sige da ved dem, der, som Børn, ere skabte i Hans Billede, og efter Hans Lignelse.

Ja, mine Venner! derom alene gjælder det, thi det staaer evig fast, at uden vi blive som Børn, da komme vi ikke ind i Himmeriges Rige blive vi ikke Børn, da blive vi ei heller Arvinger: Guds Arvinger og Jesu Christi Medarvinger, til Godset, ei Rust og Møl kan fortære; da lære vi aldrig at glæde os ved den Guds Faderlighed, som aabenbares i Hans elskelige Søn, og som kun tiltaler, inderlig bevæger og opliver, Barne-Hjerter.

Vil vi derfor lære at elske og forstaae det store Jule-Evangelium, lære igien at høre og at føre vore christne Fædres glade Hilsen, da maae vi sige alle stolte Indbildninger om egen Klogskab, egen Kraft, egen Dyd og Retfærdighed, Farvel, og oplade Øiet for den soleklare Sandhed, at alt hos os,

som er værdt at nævne, det er vor Faders i Himlene, saa der er Intet vort Eget, uden hvad vi saare maae blues og skamme os ved: vor Utaknemmelighed, og Egensindighed, og Misbrugen af vor Faders gode Gaver, som alle skulde ydmyget os dybt under den milde Haand, hvorfra de kom, fyldt os med kiærlig Hengivenhed i alle dens Førelser, og med inderlig Lyst til at takkes vor hellige Skaber, den Gode, af Hvem al Faderlighed haver Navn, i Himlen og paa Jorden.

O, hvorledes kunde vi dog nogen Tid glemme, at det er ikke for de høie Øine, men for de ydmyge Hjerter, Guds Herlighed skinner, at det er ikke af store Fordringer, og stolt Indbildning om egen Dyd og Fuldkommenhed, at det er ingenlunde deraf, men tvertimod af ringe Tanker om sig selv, af kiærlig Underdanighed, og klippefast Tillid til Herrens Godhed, deraf at Glæden, den rene, den inderlige, virkelige Glæde udspringer; hvor kunde vi glemme det, som har dog alle selv været Børn, og see det daglig paa de glade Børn, sukke tit, fordi vi see kun Mørke, hvor de see Lys, fordi de største Gaver ei formaae at skiænke os, selv kun et Glimt af den fuldkomme, ved intet Savn, ingen videre Begiærlighed forstyrrede Glæde, som den mindste Gave indgyder det ydmyge, venlige Barn; ach, hvor kunde vi glemme det, og glemme, at vor Fattigdom paa Glæde kom ei af vor Vext, men af vor Misfornøielse med den, af vor daarlige Bekymring, for at gjøre os en Alen høiere, af vor Selv-Ophøielse imod den Store over os, og den deraf flydende Misundelse, Mistillid og Mistrøstighed; hvor kunde vi glemme det, i hvis Midte Herren stillede et lidet Barn og sagde: hvo der fornedrer sig som dette Barn skal kaldes den Største i Himmeriges Rige, ja vi, i hvis Midte han, den Største i Himmeriges Rige, traadte selv som et lidet Barn, da Herren, til Gud Faders Ære, fornedrede sig selv, for med sig at ophøie alle dem, der af Ham vilde lære, at som Hovmod staaer for Fald, gaaer Ydmyghed for Ære!

Ja, det er vist, kun Han der forbarmer sig over dem, som frygte Ham, langt tiere og mere inderlig end de bedste Fædre paa Jorden forbarme sig over vanartede, men angergivne Børn, kun Han kan tilgive os en saadan Glemsomhed, men Han vil det ogsaa; thi eet Fald var Nok til at forspilde den medskabte Herlighed, men af mange Fald opreiser Guds Naade i Christo, og sandelig, det skal vi alle fornemme, naar vi kun, som Fattige i Aanden vil sætte os lavt mellem de første jordiske Vidner om Jule-Glæden, mellem Hyrderne i Dagens Evangelium; thi da skal vi lære, at ogsaa for os er der saaet et Lys i Mørke, ogsaa os vil Morgen-Røden fra det Høie besøge, og give Bod for Natte-Frygt og Natte-Kulde, ogsaa

os vil Himmel-Glæden tilsmile saa barnlig mildt, og guddommeligt rørende, at slukt er i Grunden vor Sorg, i det vi føle os trøstede, ved Julen, over al vor Møie paa Jorden, og maa da nødvendig forkynde og ønske hinanden den glædelige Fest, hvis første Glimt gjør Hjertet saa roligt, saa trøstigt, saa lykkeligt, som ei al Verdens Glimmer og al Verdens Glæde det formaaede!

O, saa kommer da, Venner! og sætter eder lavt, som paa Tue, mellem Hyrderne, med Øiet vendt mod Stjerne-Himlen, med Hjertet længselsfuldt efter Glæden, som kan vare, som kommer ovenned, og synker derfor ikke i Jorden, som alle de Glæder, alle de Blomster, der opvoxe af den, til igien at begravnes!

O, sætter eder her, I Børn af christne Forældre! da skal I lære, hvad det var, som skabde den glædelige Fest i vore Fædres Hjerte, og paa deres Tunge; thi der sad de, satte sig troende, levende, i Hyrdernes Sted, og gik derfor ogsaa glædelig med dem til Barnet ind, at see hvad Gud dem havde beredt, i sin elskelige Søn, og kun da, naar vi sætte os levende ind i deres Tilstand, og i deres Tænkemaade, som Lykken og som Glæden times, da først kan vi forstaae dem, kun naar vi ligner dem, kun da kan hvad de kalde Lykke og Glæde, ogsaa være det for os!

O, tænker dog aldrig, det er umuelige Ting, hvorom vi tale, men betænker heller, at vi Voxne burde have langt lettere ved at sætte os i Hyrdernes Sted, end vore Smaa, og at der dog sikkert er Ingen af disse, der jo vil glæde sig med Hyrderne, naar vi fortælle dem den store Tidende om Jule-Natten, om Engleskaren, og om den Velsignede i Krybben!

Hist sad de Hyrder ved Bethlehem, som blev de Første blandt de Umyndige, om hvilke Herren taler, naar han siger: jeg takker dig Fader, at Du aabenbarede de Umyndige disse Ting, som Du skjulde for de Lærde og Kløge!

der sad de, og vi kan vide, de havde alle hørt af Forældrene, og af Skrifterne i Synagogen, om Forjættelsen til Fædrene, om den Abrahams Sæd, i hvem alle Jorderigs Slægter skulde velsignes, om Christus, Messias, den Davids Søn, som Gud vilde sende til Trøst for sit Folk, til at borttage Overtrædelser fra Jakob, og at reise Davids Throne, at sidde paa den som en Konge, med Naadens og Sagtmodighedens Spir, evindeligt; ja vi kan vide, de ventede paa den Velsignede i from Enfoldighed, havde vist ofte talt med hinanden om den Kvist af Isai Stub, der skulde opgroe, og grønnes til Israels Glæde, ja, formodenlig var det og kommet dem for Øren, hvad der rygtedes mellem Juda Bjerge, om Zacharias og

Elisabeth; men sikkerlig fristedes de ogsaa til Tvivl om alle disse Ting; thi mange Aarhundreder vare henrundne, ei blot siden Davids, men siden alle Propheternes Dage, og de Skriftkloge trættes om deres Syner, og Saducæerne sagde, der var hverken Aand eller Engel, eller Dødes Opstandelse, saa for dem var Propheternes Spaadomme Tant, og Ordet om alle Engle-Syn, fra dem Abraham, til det Zacharias havde, kun som Æventyr, og mange af Præsterne, veed vi, var Saducæer.

Skulde vi nu ei lettelig kunne sætte os i deres Sted, vi som ogsaa alle have hørt om Guds store og underlige Gierninger i de forbigangne Dage, om Propheternes Spaadomme, og om Apostlernes Vidnesbyrd, om den store Forløsning, som skedte ved Jesum Christum, og den overflødige Trøst, Evangeliet om ham indgiød i utallige Hjerter, fra Slægt til Slægt, af dem, som fælde sig betyngede, søgte Hvile, Hvile for Sjælen, og fandt den hos ham, som Apostlerne gav Vidnesbyrd, at han var den levende Guds Søn, og havde det evige Livs Ord.

Ja, det har vi alle hørt, thi Røsten om ham er udgangen til Jorderigs Ender, og har vi et menneskeligt Hjerte, som bevæges af Haab og Frygt, og føler Trang til højere Lys, til bedre Trøst, og til renere Glæder, end Verden kan give, o, da er det umelig andet, end at vi mangen Gang falde i dybe Tanker over det vidunderlige Evangelium, og ønske os Fædrenes Lykke, som sang saa trøstigt: forsmægter vort Kiød og vort Hjerte, saa er dog Herren vort Hjertes Klippe, og vor Deel evindelig.

Men hvad vi ønske med Suk, det er ikke levende i os, vi har ei den levende Tro, at Herren er med os, midt iblandt os, den Tro, uden hvilken der er ingen barnlig Tillid til den Usynlige, ingen Glæde i Herren; omspændt er Troen af Tvivl, som de Skriftkloge ei kan neddæmpe, som mange iblandt dem, lig Saducæerne fordem, end ikke bestride, men vække heller og nære, og hvilket Sæde passer da bedre for os, end det mellem Bethlehems Hyrder, i Forventningens lange, i Tvivlens kiølige Nat!

! O, sætter eder der, og I sidde jo der, naar I, med det Ønske at dele Forjættelsen til Fædrene, Velsignelsen over Abrahams Sæd, føle det dybt, at I er Jord, og at fra Himlen maa det komme, som skal oplyse og oplive, opreise, styrke og trøste eders Hjerte, og naar vi da, som Ordets, som vor Herres Jesu Christi Tjenere, opstaae iblandt eder, udsendte af Gud til at forkynde Evangelium, naar vi

opstaae, og lade Guds Ord raade for vor Tunge, og give det Vidnesbyrd, som de der gladelig have fornummet, at Jesus Christus er i Dag den Samme, som i Gaar, er med os, som med Fædrene, tilbyder og skiænker, endnu som fordem, Sjælene Hvile, Hjertet Guds Fred og Glæden som Ingen borttager, see da udbreder jo Ordet en Klarhed for Sjælene, som Skin af den Herlighed i Jesu Christi, Guds Billedes, Aasyn.

Da kan vel Frygt opstaae hos dem, som tænke: det er umueligt, at Ordet kan slaae Rod i vort Hjerte, kan meer end tordne over os til Døm; men naar vi vidne om Guds Naades Rigdom, der raader Bod paa al Sjælens Armod, og prise den Barmhertighedens Fader, som kommer ihu, vi er Støv, vil kaste vore Synder bag sin Rygg i Havets Dybhed, og selv begynde, og selv fuldende sin den gode Gierning i os, da toner det fra Himlen, til alle dem, der sidde lavt mellem Hyrderne: frygter ikke, see, jeg forkynder eder en stor Glæde, som skal times alt Folket, thi ogsaa eder er en Frelser født: den Herre Christus i Davids Stad!

O, Venner! den Engle-Røst, hvem maatte ei give sit Liv, sit Alt i denne Verden, for at høre den, for at vinde den salige Vished, at ogsaa vi ere Mennesker, i hvilke Han finder Behag, som haver alene Udødelighed, og deler den kun, som det evige Liv, med dem, som elske Ham igien, fordi Han elskede dem først!

O, hvad er Høi-Sædet paa selvgjort Refærdigheds udstoppede Hynder, paa Selv-Klogskabens skryllende Høie, som Vind sammenblæste, og Storme adspredte, ja, hvad er alle de Høi-Sæder, om hvilke Herren vidner, de er ham vederstyggelige, hvad er de, imod Barne-Sædet mellem Hyrderne, hvor Guds Herlighed skinner, hvor Hans Velbehagelighed gjør Levende af Døde, hvor Høi-Sangen toner fra Himlens Hærskarer, toner Fred over Jorden, og vinker alle de Smaa op at skue Faderens Ansigt i den Eenbaarne!

O, hvem har dog fortryllet eder, maae vi vel spørge med Apostelen, hvem har fortryllet eder, for hvis Øine Frelseren afmaledes, i GuddomsOrdet, lyslevende, ei blot som han hængde blegnende paa Korset for vore Overtrædelser, men ogsaa som han smilede i Moder-Skiødet, bortsmilede, med Naade-Solen i sit Øie, al Jordens Kummer og al Dødens Frygt, fra dem, som knælede i Navnet over alle Navne, hvem har forvirret eder saa, at I vendte Øiet fra det store Evangelium, der saliggjorde Fædrene, og vendte tilbage til Dødens Skyggers Land, at trælle og at grue under Mørkets Magt, og Syndens Aag, og Lovens Sværd!

O, seer dog, hvad der tjener til eders Fred! Sukker dog til Himlen, efter det Lys, den Trøst, den Glæde, I savne, og lytter til den Tidende saa god, som Engle bar fra Himlen, at os er en Frelser født, den Herre Christus i Davids Stad, og stander op, gaaer hastelig til Bethlehem, at see det Tegn, som Engelen har givet, see Barnet svøbt, og liggende i Krybben, saa I kan prise Gud, med Hyrderne, for hvad I have seet og hørt!

Ja, har I lyttet fra det lave Sæde, da gaaer i eder selv, seer ind i Hjerter-Kamret, det er da blevet til et Bethlehem, der ligger Barnet i Svøb, der er Barne-Troen gienfødt, der smiler den rolig, selv naar Herodes fnyser, der voxer den lønlig, som i Alder, saa i Viisdom og Naade for Gud og Mennesker, opvoxer til en Helt, som skal overvinde Verden, overvinde Døden, seierrig opfare til det Høie, der at krones for sin Kamp, æres med det Konge-Smykke, hvis Dyd er evig Glands og Glæde, hvis Navn er Livets Krone!

O, den skal da ikke komme tom tilbage, den Morgen-Hilsen, som, fra i Aftes, da jeg aad Jule-Nadveren med christne Forældre, Natten igiennem, har slumret i mit Bryst, og udbryder nu paa mine Præste-Læber, nei, den skal ikke komme tom tilbage, men finde Gienlyd i mangt et Barne-Hjerter, og vende tilbage, gienfødt til et levende Ord, paa jublende Tunger, saa min Sjæl maa vederkvæges, og mit Hjerter fryde sig ved Klanger, naar Børn i Christo tilønske mig en glædelig Jul og et lyksaligt Nyaar, mildere, sødere, end jeg kan sige det, skøndt det er mit Hjertes brændende Ønske, at de maae skiænkes, at de maae times eder alle, alle, i vor Herres Jesu Navn, Amen!

Kilde

Grundtvig, N. F. S.: "AF SØNDAGS-BOGEN", i Grundtvig, N. F. S.: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 181. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-grundtvig05val-shootworkid78147.pdf> (tilgået 09. februar 2024)

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Første tekstrække, Juledag, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/n-f-s-grundtvigs-praediken-juledag>